

УДК 159.9

Д.П. Приходько¹, І.Й. Ліпатов²¹Харківський університет Повітряних Сил ім. І. Кожедуба, Харків²Університет цивільного захисту України, Харків

МЕТОДИКА ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОФІЗІОЛОГІЧНИХ ПОКАЗНИКІВ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ КУРСАНТІВ ХАРКІВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ ПОВІТРЯНИХ СИЛ ІМ. І. КОЖЕДУБА ТА УНІВЕРСИТЕТУ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ ДО ВИКОНАННЯ СЛУЖБОВИХ ОБОВ'ЯЗКІВ ЗА ДОПОМОГОЮ КОМП'ЮТЕРНОЇ ПРОГРАМИ «ДІАГНОСТ II»

Розглянуті проблеми вивчення особливостей станів психологічної готовності курсантів Харківського університету Повітряних Сил і Університету цивільного захисту України до виконання службових завдань. В роботі описана методика дослідження психофізіологічних особливостей нервової системи курсантів ХУПС і ХУЦЗ за допомогою комп'ютерної програми «ДІАГНОСТ II» пристосованої співробітниками НЦ ПС ХУПС до сучасних операційних систем WINDOWS (WINDOWS XP, WINDOWS WISTA, WINDOWS SEVEN і вище).

Ключові слова: психологічна готовність, психологічні механізми, індивідуально-психофізіологічні особливості, модель дослідження.

Вступ

Постановка проблеми. Аналіз результатів наукових досліджень стосовно питання психологічної готовності особистості до діяльності в особливих та екстремальних умовах дає можливість стверджувати, що зацікавленість цією проблемою є досить великою. Проте, на сьогодні, існують лише поодинокі дослідження, предметом яких є пошук оптимальних методів вивчення, прогнозування, та оцінки психологічної готовності працівників ризиконебезпечних професій. Незважаючи на актуальність цієї проблеми, особливо для силових міністерств та відомств держави, вона залишається ще недостатньо теоретично й методично розробленою.

Це обумовило необхідність проведення дослідження в рамках нижче вказаних науково-дослідних робіт: «Прогнозування та умови забезпечення психологічної надійності професійної діяльності військовослужбовців під час виконання миротворчих операцій» шифр «Прогнозування» на базі науково-дослідних підрозділів НЦ ПС ХУ ПС; «Методики діагностування психологічної готовності військовослужбовців військової служби за контрактом до діяльності у складі миротворчих підрозділів.», шифр «Психологічна готовність» яка проводиться на базі Науково-дослідного центру гуманітарних проблем ЗС України.

Мета дослідження. Визначення психофізіологічних особливостей нервової системи курсантів які впливають на рівень психологічної готовності до виконання службових завдань. Експериментальна діагностика цих особливостей за допомогою комп'ютерної програми «ДІАГНОСТ II». Перевірка експертною групою фахівців достовірності отриманих результатів тестування з метою подальшого впровадження комп'ютерної програми «ДІАГНОСТ II» в процес профвідбору фахівців для силових міністерств та відомств держави.

Результати дослідження

Першочерговим завданням дослідження що проводилося було визначення професійно важливих якостей курсантів з урахуванням специфіки діяльності останніх при виконанні службових завдань [1, 2]. Не менш важливим було обґрунтування методів і способів діагностики та здійснення аналізу й обробки первинних результатів.

Необхідність вирішення цих завдань обумовила створення експертної групи, до якої увійшли фахівці Харківського університету Повітряних Сил ім. І. Кожедуба, та Університету цивільного захисту України науковці Наукового центру ПС, викладачі кафедри психології і педагогіки, викладачі кафедри піротехнічної та спеціальної підготовки факультету оперативного-рятувальних сил, командири курсантських підрозділів.

Результатом роботи експертної групи стала розробка й уточнення основних професійно значущих соціально-психологічних, психологічних і психофізіологічних якостей курсантів, необхідних для виконання службових завдань. Були визначені соціально-психологічні, психологічні, та психофізіологічні якості курсантів, які впливають на рівень їх психологічної готовності. Соціально-психологічні якості курсантів визначають рівень виховання, духовного й фізичного розвитку, ступінь військово-професійної спрямованості та мотивації. Психологічні якості характеризують рівень пізнавальних, емоційних і вольових процесів курсантів, їх індивідуально-психологічні особливості: інтелектуальні здібності, темперамент, властивості нервової системи, а також рівень нервово-психічної стійкості. Психофізіологічні якості курсантів визначають ступінь їх стійкості до впливу стрес-чинників, реакцію на нештатні і аварійні ситуації, ступінь оптимального рівня психофізіологі-

чних показників, за яких завдання польоту виконуються надійно й успішно.

Отже, професійно значущі якості курсантів інтегрують: соціально-психологічні якості (товариськість, емоційну рівноваженість, самостійність, вимогливість до себе й інших, комунікативність); психологічні якості (стійкість і концентрацію уваги, добру оперативну пам'ять, швидкість мислення, вміння визначати пріоритетну інформацію, витривалість і рухливість нервової системи, здатність зберігати психологічну готовність до активних дій за умов тривалого фізичного напруження, емоційну стійкість, впевненість у власних силах); психофізіологічні (психомоторні) якості: (гарний фізичний розвиток, точність і швидкість зорового (слухового) сприйняття, точний окомір, рухливість рук і ніг, розвинуте відчуття ритму, виважену координацію рухів тощо). Для вирішення завдань дослідження що

до вивчення психофізіологічних особливостей курсантів була обрана комп'ютерна програма «ДІАГНОСТ-1» [3]. Але вона була розроблена для роботи на операційних системах WINDOWS (WINDOWS 3x, WINDOWS 95), у яких оперативна пам'ять EMS мала розмір не менш ніж 32 Мбайт. На сучасній техніці з новим версіями WINDOWS (WINDOWS XP, WINDOWS WISTA, WINDOWS SEVEN) розмір EMS складає 16 Мбайт, що обумовило неможливість її використання та потребу її адаптації до сучасних вимог [4, 5].

Ця робота була проведена на базі Наукового центру ІС Харківського університету Повітряних Сил ім. І. Кожедуба та кафедри піротехнічної та спеціальної підготовки факультету оперативно-рятувальних сил Університету цивільного захисту України та апробована курсантами, що навчаються у цих вищих навчальних закладах.

Методичні вказівки з підготовки запуску програми «ДІАГНОСТ II» на комп'ютерах із програмним забезпеченням WINDOWS (WINDOWS XP, WINDOWS WISTA, WINDOWS SEVEN та вище)

1. Для початку роботи на системному диску С комп'ютера, що використовуватиметься, створити папку «Test», до якої перенести файли з папки «Діагност II» (рис. 1).

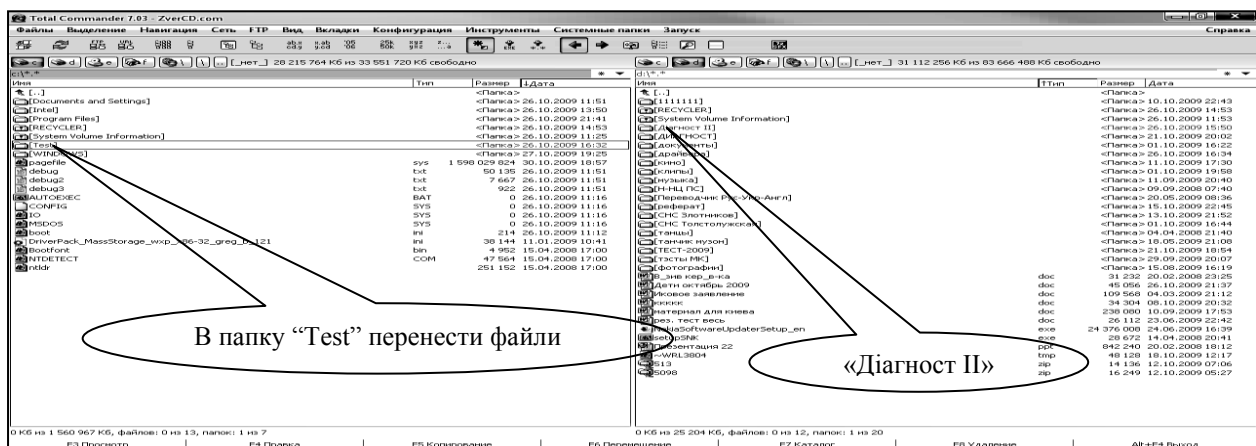

Рис. 1. Початок роботи програми

2. З носія, на якому міститься програмний продукт DOSBox 0.72, запустити програму «DOSBox0.72-win32-installer.exe», яка буде автоматично встановлена в директорію «Program Files/DOSBox-0.7» на диску С (рис. 2).

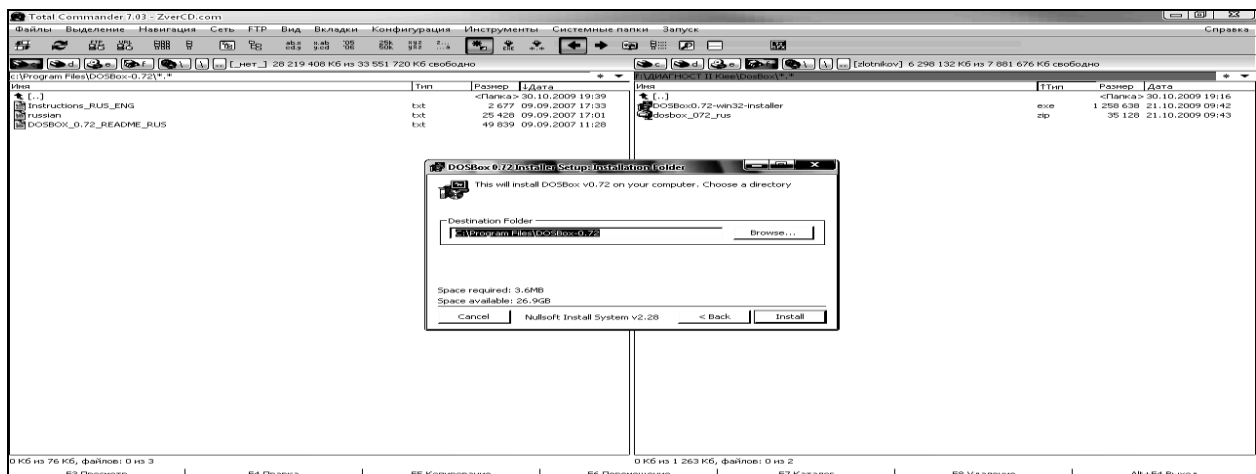

Рис. 2. Запуск програми інсталяції

3. З носія, на якому міститься програмний продукт DOSBox 0.72, розпакувати всі файли, що знаходяться в папці «dosbox_072_rus.zip», до автоматично створеної на диску С папки з фіксованим ім'ям Program Files/DOSBox-0.7 (рис. 3).

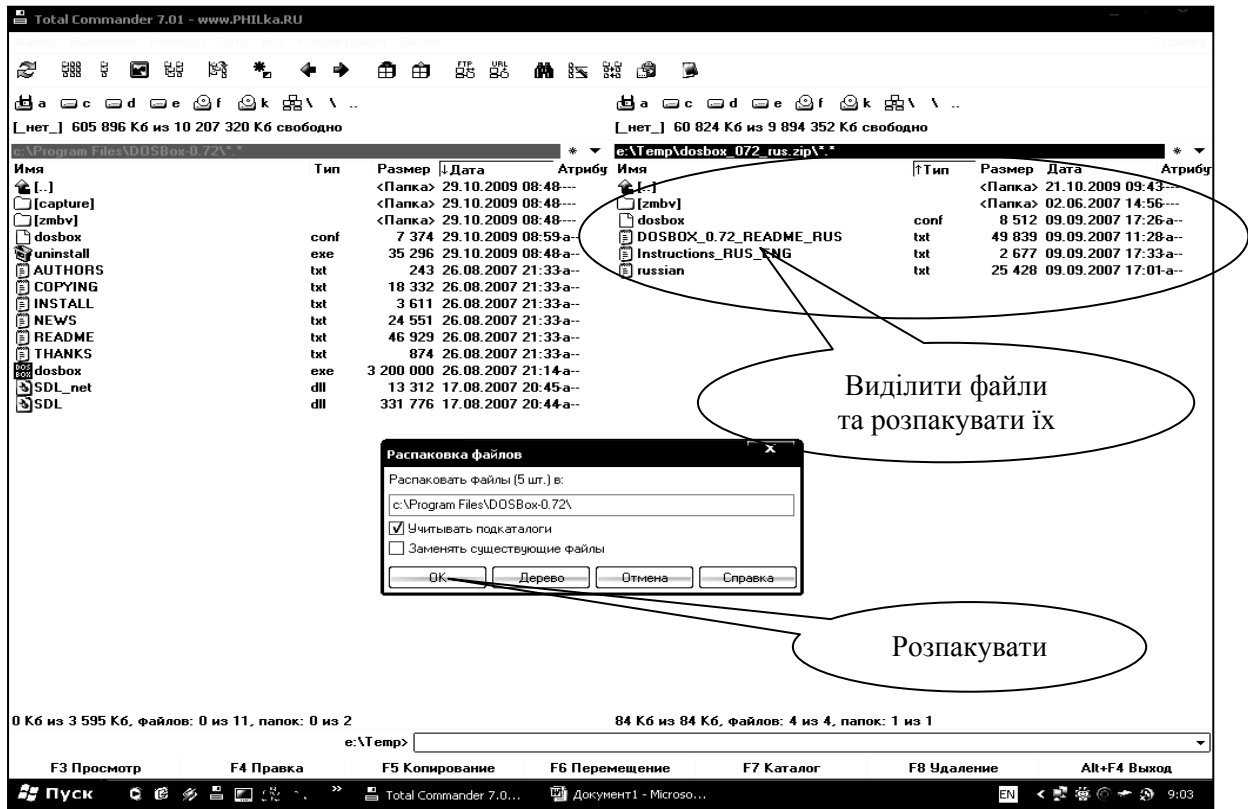

Рис. 3. Розпаковка файлів

4. Знайти файл на ім'я «dosbox.conf» та відкрити його, натиснувши клавішу F4 (рис. 4).

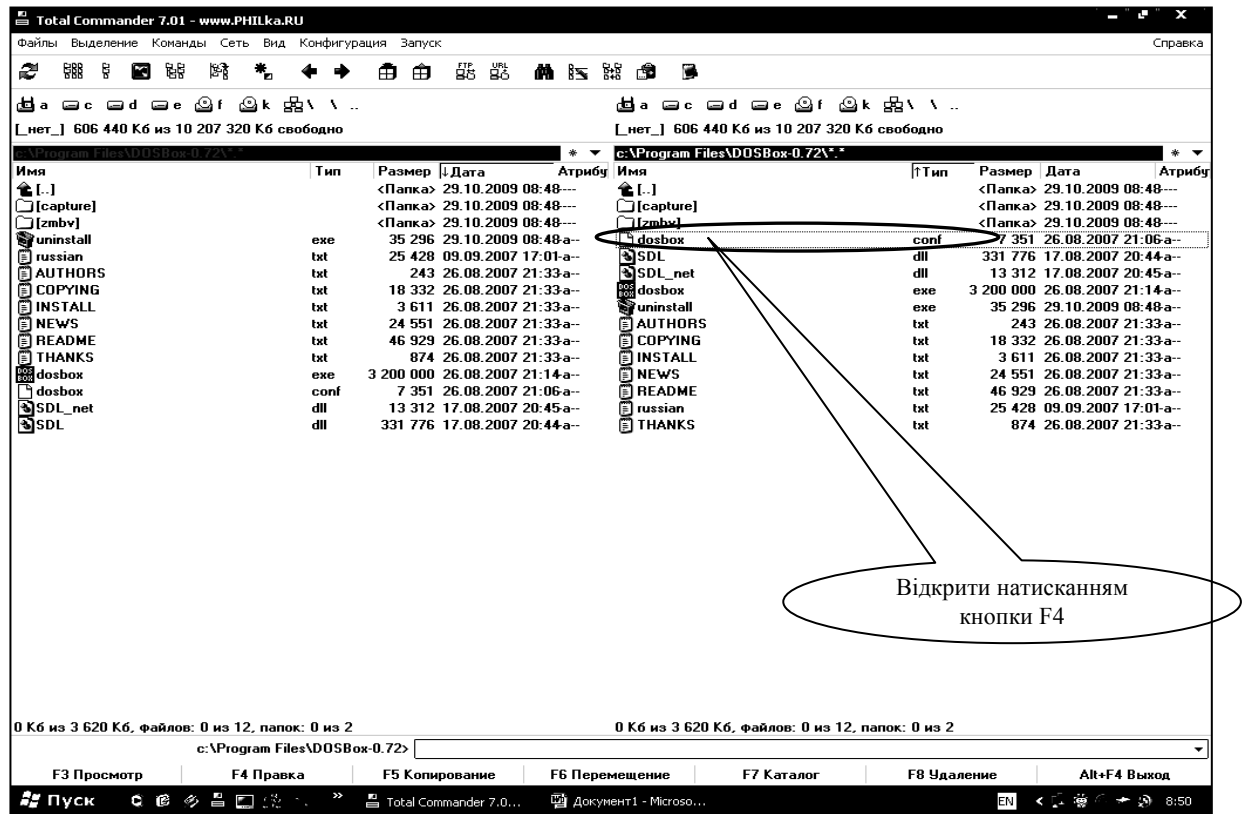

Рис. 4. Відкриття текстового файлу «dosbox.conf»

5. В розкритому блокноті (рис. 5 та 6 нижче) знайти розділ (рядок) з текстом [autoexec].

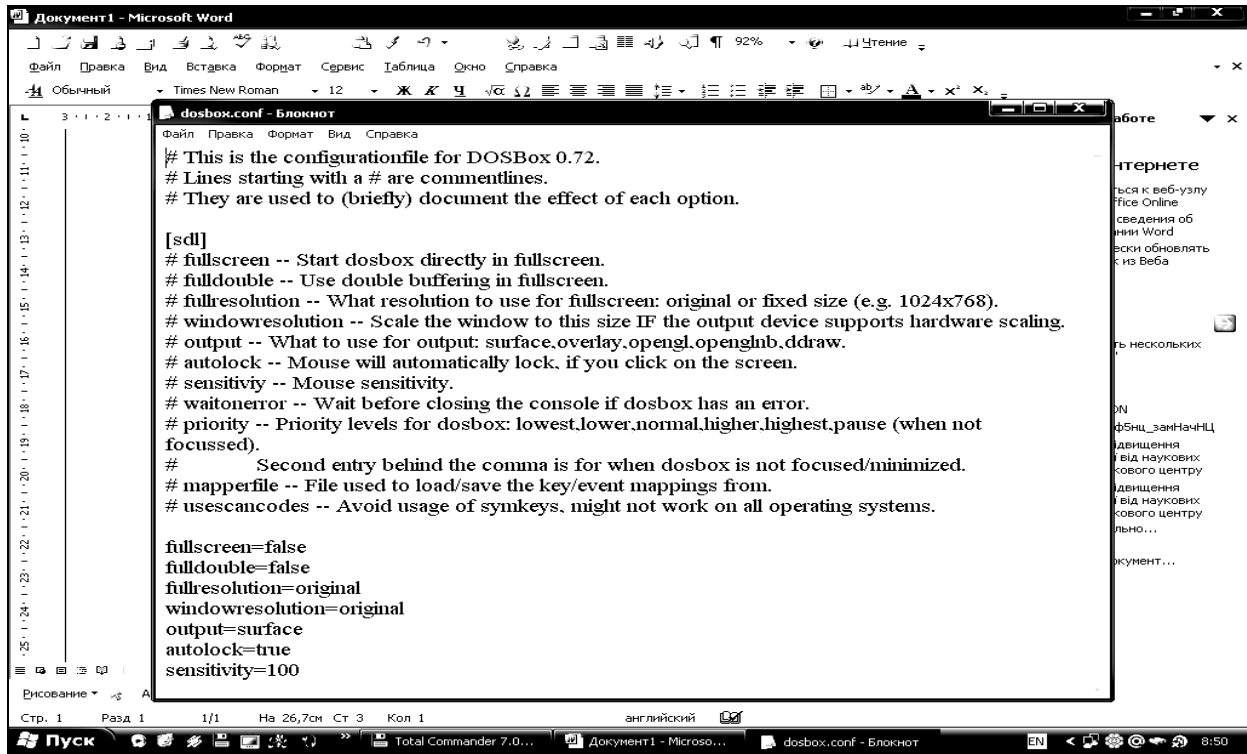

Рис. 5. Перший екран тексту файлу «dosbox.conf»

6. В розділі [autoexec] зробити запис двох рядків: «mount C C:\Test\», «C:\» таким чином, як це показано на рис. 6.

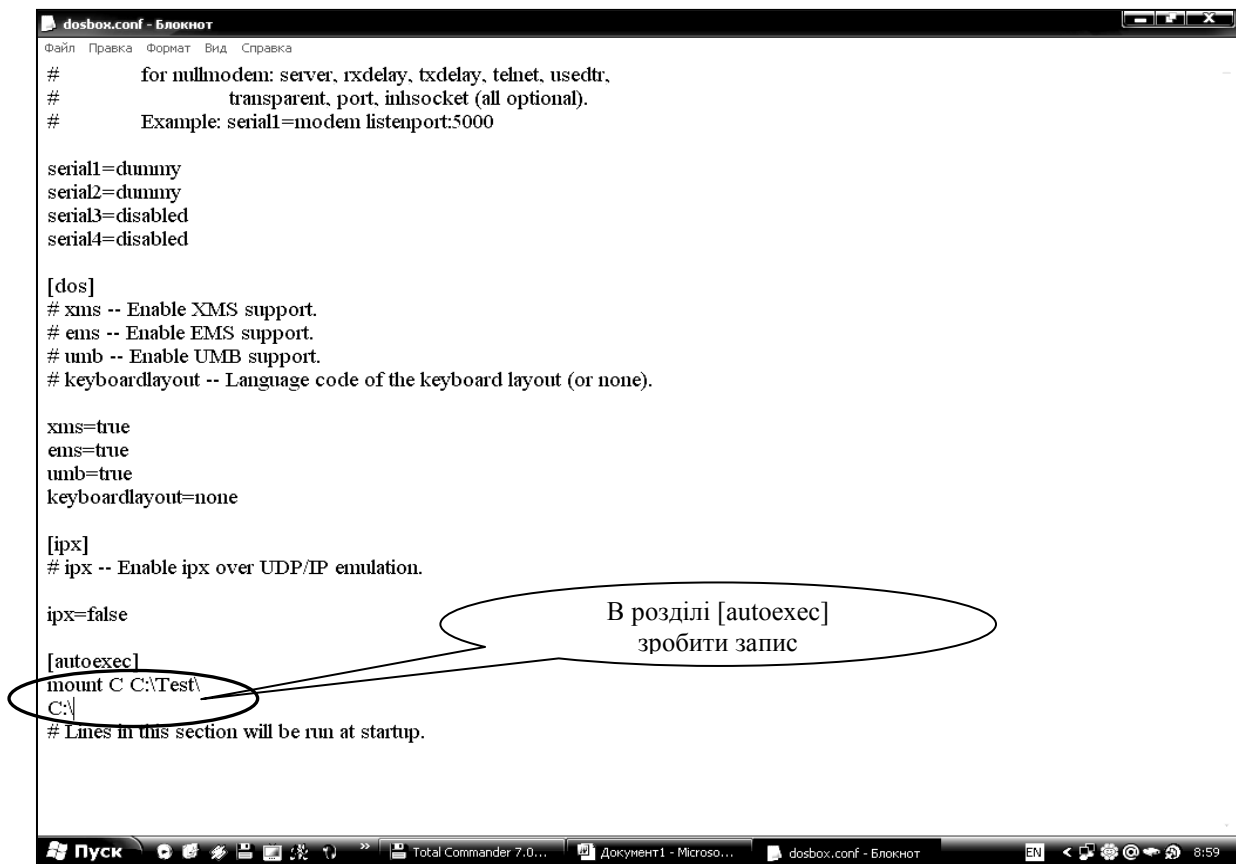

Рис. 6. Доповнення запису [autoexec]

7. Закрити «Блокнот», зберігши при цьому зміни (рис. 7).

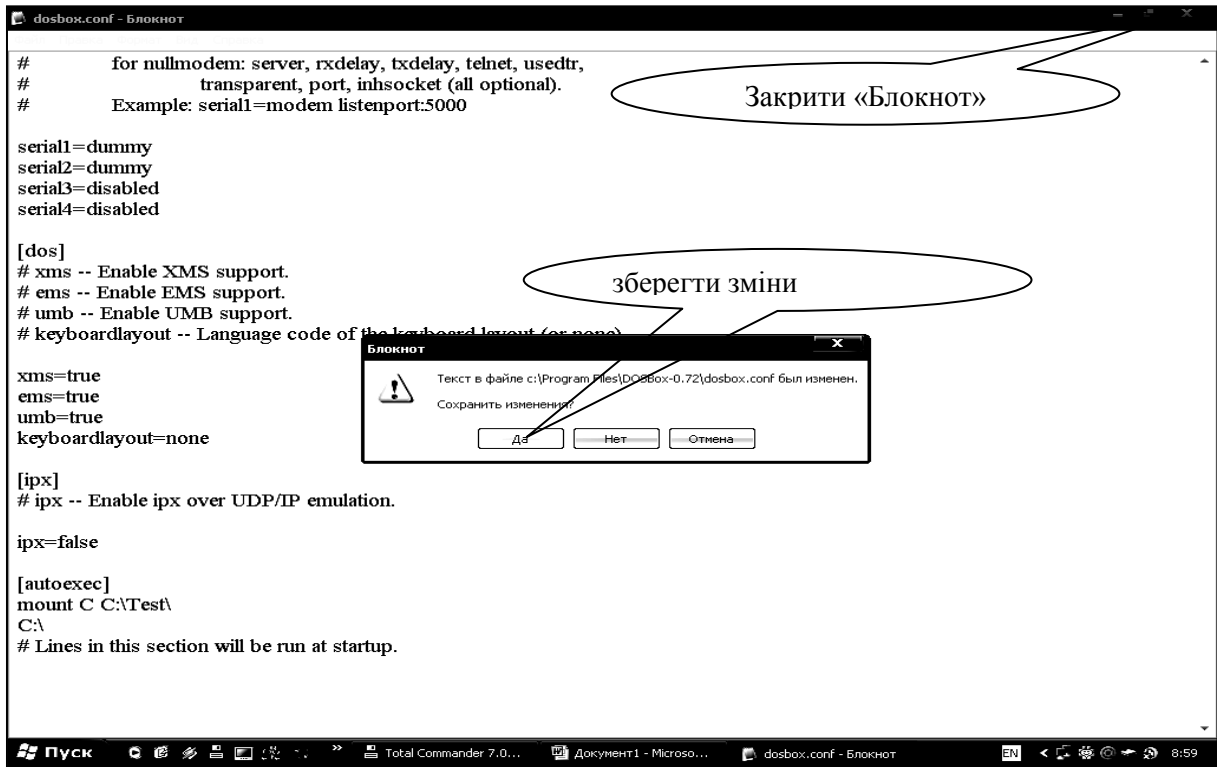

Рис. 7. Зберігання змін у файлі «dosbox.conf»

8. Запустити програму «DOSBox 0.72» з папки за допомогою файлу «dosbox.exe», що знаходиться у Program Files/DOSBox-0.7 на диску C (рис. 8).

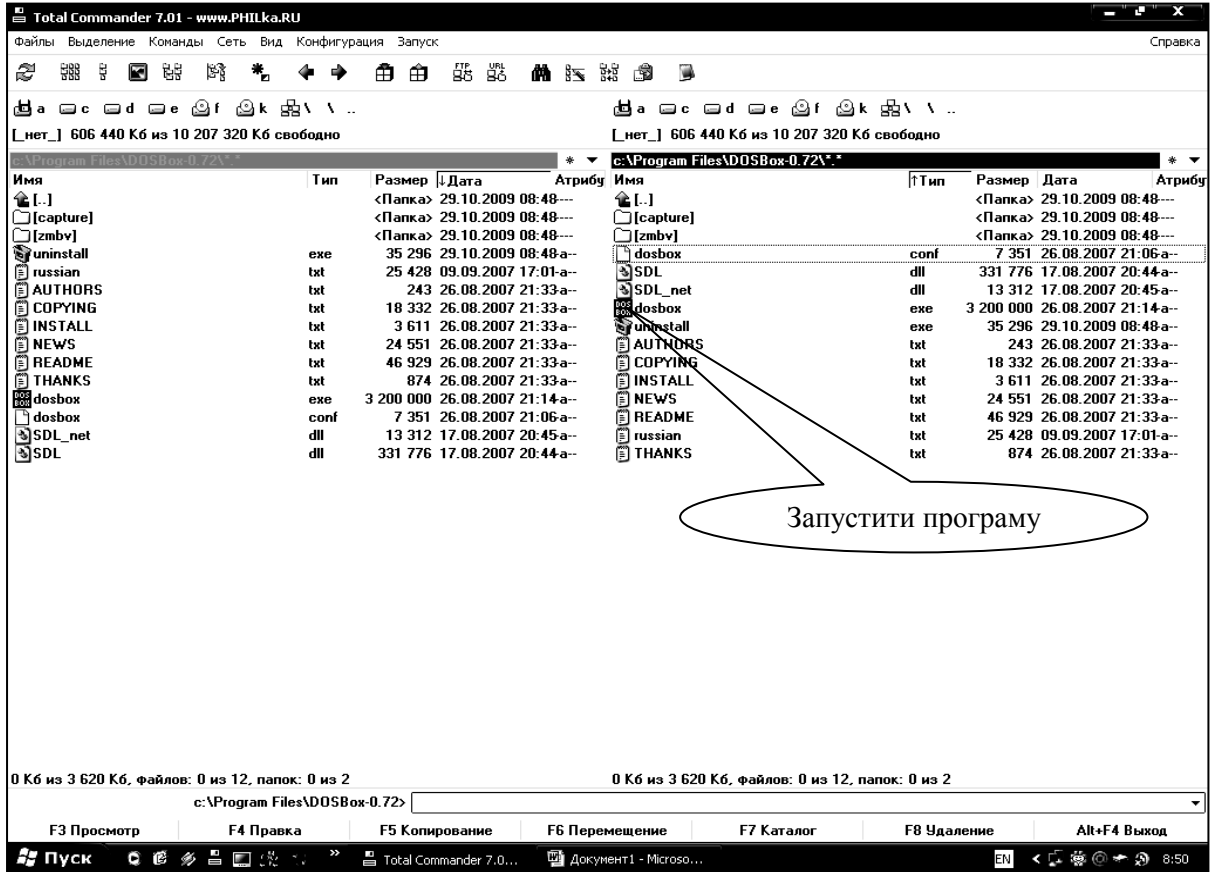

Рис. 8. Запуск програми «DOSBox 0.72»

9. Розкриється вікно програми «DOSBox 0.72» (рис. 9).

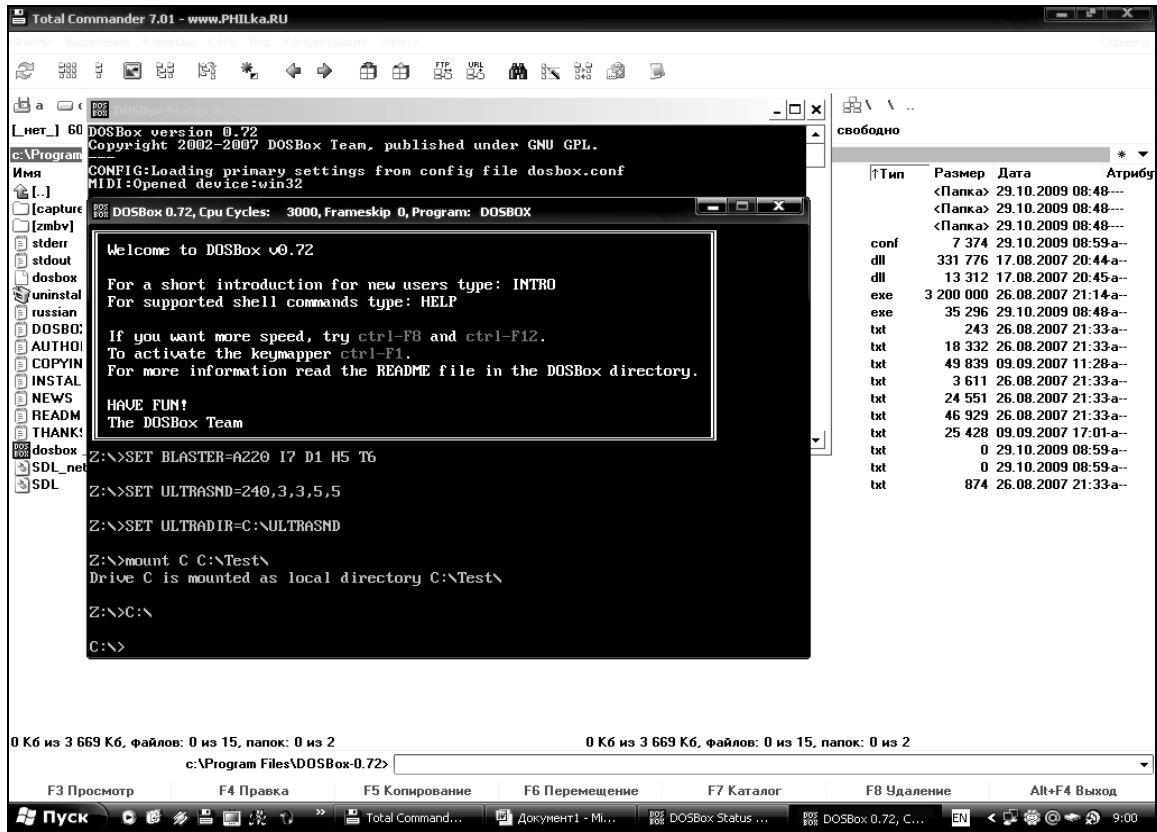
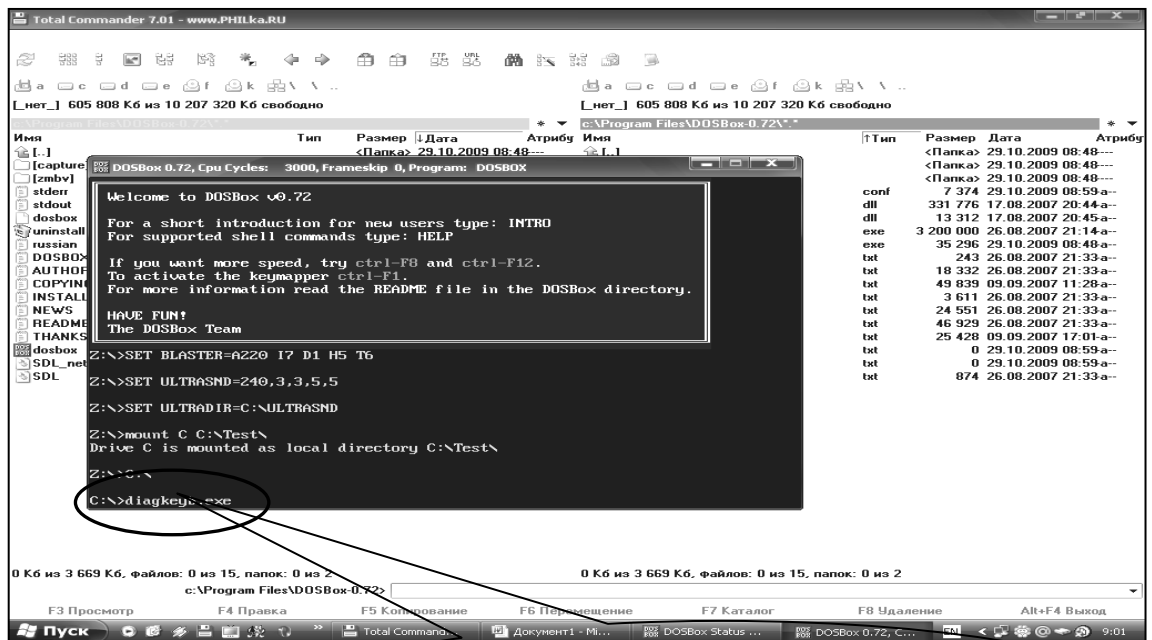

Рис. 9. Вікно програми «DOSBox 0.72»

10. Записати ім'я файлу програми «ДІАГНОСТ», потрібне для проведення тестування у стовбці C:\> (наприклад C:\>DIAGKEYB.EXE) (рис. 10).

Ввести ім'я файлу програми «ДІАГНОСТ», яка потрібна для проведення тестування

Рис. 10. Запуск програми «ДІАГНОСТ II»

ПРОГРАМА «ДІАГНОСТ II» ЗАПУСТИТЬСЯ.

Висновки

Одним з важливих показників психологічної готовності до діяльності в особливих умовах є психофізіологічні властивості особистості такі як індивідуально-типологічні властивості нервової системи, сенсомоторні функції по переробці інформації, лабільності та рівня сили нервової системи.

Програма «ДІАГНОСТ» створена для діагностування саме таких типологічних властивостей нервової системи та сенсомоторних функцій за допомогою переробки зорової інформації різного ступеню важкості.

Програма може бути використана для профорієнтації та профвідбору, оцінки функціонального стану організму в умовах впливу негативних чинників зовнішнього середовища.

Список літератури

1. Бодров В.А. Комплексная методика моделирования психической напряженности // Методики диагностики психических состояний и анализа деятельности человека / В.А. Бодров, П.С. Турзин, А.В. Евдокимов. – М., 1994. – С. 47-55.

2. Ломов Б.Ф. Психическая регуляция деятельности: избранные труды / Б.Ф. Ломов. – М.: Изд-во "Институт психологи РАН", 2006. – 624с. – (Выдающиеся ученые Института психологи РАН).

3. Макаренко Н.В. "Методика проведения обстежень та оцінки індивідуальних нейродинамічних властивостей вищої нервової діяльності людини / Н.В. Макаренко // Фізіологічний журнал. – 1999. – Т. 45, № 4. – С. 125-131.

4. Руссинович М. Внутреннее устройство Microsoft Windows. Windows XP и Windows 2000. Мастер класс: пер. с англ. / М. Руссинович, Д. Соломон. 4-е изд. – М.: Издательско-торговый дом «Русская редакция»; СПб – Питер, 2005. – 992 с.

5. Джесси Торес. Скрипты для администратора Windows. Спец справочник: пер. с англ. А. Марков. СПб. – Питер, 2002. – 336 с.

Надійшла до редколегії 5.11.2009

Рецензенти: канд. психол. наук, доц. В.І. Пасічник, Харківський університет Повітряних Сил ім. І. Кожедуба, Харків.

МЕТОДИКА ИССЛЕДОВАНИЯ ПСИХОФИЗИОЛОГИЧЕСКИХ ПОКАЗАТЕЛЕЙ ПСИХОЛОГИЧЕСКОЙ ГОТОВНОСТИ КУРСАНТОВ ХАРЬКОВСКОГО УНИВЕРСИТЕТА ВОЗДУШНЫХ СИЛ ИМ. И. КОЖЕДУБА И УНИВЕРСИТЕТА ГРАЖДАНСКОЙ ЗАЩИТЫ УКРАИНЫ К ВЫПОЛНЕНИЮ СЛУЖЕБНЫХ ОБЯЗАННОСТЕЙ С ПОМОЩЬЮ КОМПЬЮТЕРНОЙ ПРОГРАММЫ «ДИАГНОСТ II»

Д.П. Приходько, И.И. Липатов

Данная работа посвящена проблеме изучения особенностей состояний психологической готовности курсантов Харьковского университета Воздушных Сил и Университета гражданской защиты Украины к выполнению служебных задач. В работе описана методика исследования психофизиологических особенностей нервной системы курсантов ХУВС и ХУГЗ с помощью компьютерной программы «ДИАГНОСТ II» адаптированной сотрудниками НЦ ВС ХУВС к современным операционным системам WINDOWS (WINDOWS XP, WINDOWS WISTA, WINDOWS SEVEN и выше).

Ключевые слова: психологическая готовность, психологические механизмы, индивидуально-психофизиологические особенности, модель исследования.

METHOD OF RESEARCH OF PSYCHOPHYSIOLOGICAL INDEXES OF PSYCHOLOGICAL READINESS OF STUDENTS OF THE KHARKOV UNIVERSITY OF AIRCRAFTS THE NAMED I. KOZHEDUB AND UNIVERSITY OF CIVIL DEFENCE OF UKRAINE TO IMPLEMENTATION OF OFFICIAL DUTIES BY THE COMPUTER PROGRAM «DIAGNOSTICIAN II»

D.P. Prikhod'ko, I.I. Lipatov

The given work is devoted to the problem of study of features of psychological ready conditions of students of the Kharkov university of Aircraft and University of civil defence Ukraine to implementation of duty tasks. In work a method is described of research of psychophysiological features of the nervous system of the students HUVS and HUGZ by the computer program «DIAGNOSTICIAN II» of adapted by the employees of NTs SS HUVS to the modern operating systems WINDOWS (WINDOWS XP, WINDOWS WISTA, WINDOWS SEVEN and higher)

Keywords: psychological readiness, psychological machineries, individualno-psihofiziologicheskie features, model of research.